

การรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย ในประเทศไทย: การวิจัยเชิงสำรวจระดับประเทศ

สิทธิพงศ์ จงไกรจักร¹, ว.ภ. (เภสัชบำบัด)

ผู้เขียนหลัก; e-mail: siddhibhong.jo@gmail.com

ธนวัฒน์ หนูราช¹, ภ.บ.

e-mail: tanawat7210@gmail.com

ณัฐภาพร ดวงสุวรรณ¹, ภ.บ.

e-mail: nattaporn.46775@gmail.com

ธนวิรัช ปานน้อย¹, ปร.ด. (สาธารณสุขศาสตร์)

e-mail: tanavij.pa@wu.ac.th

ทศพล เล็กพุ่ม¹, ภ.บ.

e-mail: todsapon38981@gmail.com

¹ สาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรม สำนักวิชาเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

วารสารเภสัชกรรมคลินิก. 2569;32(1):112-125.

บทคัดย่อ

ความเป็นมา: เภสัชกรประจำหอผู้ป่วยเป็นหนึ่งในทีมสหวิชาชีพทางการแพทย์ซึ่งจำเป็นต้องทำงานร่วมกับพยาบาล จึงจำเป็นต้องศึกษาการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลต่อการทำงานร่วมกับเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยให้ชัดเจนมากขึ้น

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในประเทศไทย

วิธีวิจัย: การศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง โดยเก็บข้อมูลจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ที่ประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามรายงานเป็นความถี่และร้อยละ ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกับการรับรู้บทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยใช้การทดสอบ chi-square หรือ Fisher's exact ส่วนความคาดหวังวัดโดยแบ่งระดับความคาดหวังออกเป็น 5 ระดับตามมาตรวัด Likert คะแนนเฉลี่ยของความคาดหวังในแต่ละประเภทใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนความคาดหวังในแต่ละประเภทโดยจำแนกตามประเภทสถานพยาบาลใช้การทดสอบ Kruskal-Wallis โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $= 0.05$

ผลการวิจัย: กลุ่มตัวอย่าง 461 คน บทบาทของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยที่มีการรับรู้มากที่สุด คือ การประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาของผู้ป่วย (ร้อยละ 88.1) ส่วนบทบาทของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยที่พยาบาลคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ สามารถให้ความรู้ และแนะนำเกี่ยวกับการใช้ยา รวมทั้งการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมกับโรคของผู้ป่วย ขณะนอนรักษาตัวอยู่บนหอผู้ป่วยและก่อนถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล โดยมีระดับความคาดหวังมากที่สุดร้อยละ 72.7 อีกทั้งพยาบาลส่วนใหญ่ต้องการให้มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในโรงพยาบาล

สรุปผล: พยาบาลส่วนใหญ่มีการรับรู้บทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยและความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยระดับคาดหวังมากที่สุดในบทบาททุกด้าน และมีความต้องการให้มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในโรงพยาบาล

คำสำคัญ: ความคาดหวัง; พยาบาล; การรับรู้; เภสัชกร; เภสัชกรประจำหอผู้ป่วย

Received: 25 Sep 2025, Revised: 16 Dec 2025, Accepted: 13 Jan 2026

Nurses' Perceptions and Expectations Toward the Role of Ward-based Pharmacist in Thailand: A National Survey Study

Siddhibhong Jongkrajakra¹, BCP

Corresponding Author; e-mail: siddhibhong.jo@gmail.com

Tanawat Nurat¹, Pharm.D.

e-mail: tanawat7210@gmail.com

Nattaporn Duangsuwan¹, Pharm.D.

e-mail: nattaporn.46775@gmail.com

Tanavij Pannoi¹, Ph.D. (Public Health)

e-mail: tanavij.pa@wu.ac.th

Todsapon Lekpum¹, Pharm.D.

e-mail: todsapon38981@gmail.com

¹ Department of Pharmaceutical Care, School of Pharmacy, Walailak University

Thai J Clin Pharm. 2026;32(1):112-125.

Abstract

Background: Ward-based pharmacists are key members of the interprofessional healthcare team and work closely with nurses. Therefore, it is necessary to examine nurses' perceptions and expectations of this collaboration in order to clearly define and further develop the role of ward-based pharmacists.

Objectives: This study aimed to investigate nurses' perceptions and expectations regarding the role of ward-based pharmacists in Thailand.

Methods: A cross-sectional survey was conducted to collect data from professional nurses working in hospitals. Data were obtained through an online questionnaire consisting of closed-ended and open-ended questions. Descriptive statistics were used to present demographic characteristics as frequencies and percentages. Associations between demographic variables and perceptions of the ward-based pharmacist's role were analyzed using the chi-square test or Fisher's exact test. Expectations were assessed using a 5-point Likert scale, and the mean score and standard deviation were calculated for each expectation category. Differences in expectation scores among different types of hospitals were analyzed using the Kruskal-Wallis test. The level of statistical significance was set at 0.05.

Results: A total of 461 nurses participated in the study. Most nurses demonstrated a high level of perception regarding the roles of ward-based pharmacists across all aspects. Specifically, 88.1% of nurses recognized the role of ward-based pharmacists in assessing patients' adverse drug reactions. Regarding expectations of the general role, 72.7% of nurses expected pharmacists to provide medication-related knowledge and advice, including guidance on behaviors appropriate for patients' diseases. In addition, most nurses indicated that ward-based pharmacists expressed a desire to have ward-based pharmacists assigned in their hospitals.

Conclusion: Most nurses had positive perceptions of the roles of ward-based pharmacists and reported high levels of expectation across all role domains. Furthermore, the majority of nurses expressed a need for ward-based pharmacists in their hospitals.

Keywords: expectation; nurse; perception; pharmacist; ward-based pharmacist

บทนำ

เภสัชกรเป็นหนึ่งในทีมสหวิชาชีพทางการแพทย์ที่มีความสำคัญต่อการใช้ยาของผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาด้วยยาอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิต และทำให้ผู้ป่วยหายจากอาการป่วย ในปัจจุบันพบว่าบทบาทของเภสัชกรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ในทศวรรษที่ผ่านมา การบริการเภสัชกรรมคลินิกได้เปลี่ยนจากบทบาทการจ่ายยาในรูปแบบเดิมที่ถูกจำกัดพื้นที่การทำงานในห้องยาเป็นการบริการเภสัชกรรมที่มีผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางที่มุ่งเน้นการดูแลผู้ป่วยเฉพาะรายมากขึ้น ซึ่งเป็นอีกหนึ่งบทบาทของเภสัชกรที่เรียกว่า “เภสัชกรประจำหอผู้ป่วย”^{1,2} พยาบาลเป็นหนึ่งในทีมสหวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อการบริหารยาให้กับผู้ป่วยโดยตรงและมีความใกล้ชิดกับผู้ป่วย อีกทั้งต้องทำงานร่วมกับเภสัชกรบนหอผู้ป่วย โดยพยาบาลอาจต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญด้านยาจากเภสัชกรเพื่อทำให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความปลอดภัยสูงสุด³

ทฤษฎีการรับรู้ ความคาดหวัง และความต้องการ โดยการรับรู้หมายถึงกระบวนการตีความจากประสบการณ์ หรือสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นเพื่อนำมาสร้างเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับตัวเอง⁴ ส่วนความคาดหวังเป็นความเชื่อส่วนบุคคลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต⁵ อีกทั้งความคาดหวังยังเป็นความต้องการภายในตัวบุคคลนั้น ๆ เพราะบุคคลมีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่างทุกชีวิตพยายามดิ้นรนแสวงหา เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็จะเน้นระดับความต้องการให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกิดความพยายามกระทำด้วยวิธีการ เครื่องมือ หรือช่องทางใด ๆ เพื่อให้บรรลุถึงความคาดหวังและความพึงพอใจที่ได้ตั้งไว้⁶

การศึกษาในประเทศสวีเดนเกี่ยวกับการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลต่องานหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย พบว่ามีการรับรู้ในเชิงบวก⁷ แต่ความคาดหวังไม่ชัดเจน⁸ ในทางกลับกัน การศึกษาในประเทศศรีลังกาและประเทศปากีสถาน พบว่าการยอมรับและทัศนคติต่อเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยของพยาบาลในเชิงลบ⁹ จึงไม่สามารถสรุปผลได้ชัดเจนเกี่ยวกับการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลต่องานหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย เนื่องจากบริบทของเภสัชกรบนหอผู้ป่วยมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ อีกทั้งในประเทศไทยบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยยังไม่ชัดเจนและมีการศึกษาการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลค่อนข้างน้อย^{10,11} ทำให้ไม่สามารถระบุได้ถึงความเห็นของพยาบาลต่อการมีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย

ปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับความเห็นของพยาบาลต่อการทำงานร่วมกับเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยประเด็นการรับรู้และความคาดหวังมีจำนวนน้อย และเก็บข้อมูลไม่ครอบคลุมทั้งประเทศ ด้วยตำแหน่งเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในประเทศไทยมีอย่างจำกัด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลต่องานหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในประเทศไทย เพื่อให้ทราบการรับรู้ ความคาดหวัง และความต้องการตำแหน่งเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในมุมมองของพยาบาล อีกทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลที่มีต่องานหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในประเทศไทย

วิธีการวิจัย

คำนิยามเชิงปฏิบัติการ

พยาบาล (nurse) หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืนในประเทศไทย

เภสัชกรประจำหอผู้ป่วย (ward-based pharmacist) หมายถึง เภสัชกรผู้ปฏิบัติงานประจำหอผู้ป่วยภายในช่วงเวลาราชการ (08.30 - 16.30 น.)

การรับรู้ (perception) หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์โดยตรง หรือได้จากการรับข้อมูลผ่านช่องทางอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย และนำข้อมูลมาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ และตีความเป็นความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่นั้น

ความคาดหวัง (expectation) หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อมั่น ที่ทำให้เกิดเป็นความต้องการต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยและหวังจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคล ประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง เก็บข้อมูลจากพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืนในประเทศไทย ในช่วงเดือนมกราคมถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืนในประเทศไทย จำนวน 186,149 คน¹²

เกณฑ์การคัดเลือกเข้าการศึกษา คือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืนในประเทศไทยในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา และไม่มีเกณฑ์คัดออกจากการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืนในประเทศไทย โดยคำนวณหาขนาดตัวอย่างจากสูตรเครซีและมอร์แกน¹³ กำหนดประชากรเท่ากับ 186,149 คน สัดส่วนของลักษณะ

ที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.50, $d = 0.05$ ค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1.00 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($\chi^2 = 3.841$) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นแบบสอบถามออนไลน์ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ **ส่วนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด **ส่วนที่ 2** การวัดการรับรู้บทบาทหน้าที่โดยรวมจะแยกเป็นเคยรับรู้หรือไม่เคยรับรู้ นอกจากนี้ได้จำแนกการรับรู้และความคาดหวังตามบทบาทหน้าที่ จำนวน 18 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ บทบาททั่วไปของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย การปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ และบทบาทหน้าที่เพิ่มเติมอื่น ๆ โดยการวัดระดับความคาดหวังแบ่งออกเป็น 5 ระดับตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert scale) เป็นคำถามปลายปิด และ **ส่วนที่ 3** เป็นความต้องการมีตำแหน่งเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย เป็นคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (index of item-objective congruence; IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัยคุณภาพด้านงานวิจัยเชิงปริมาณ และด้านเภสัชสังคมและการบริหาร สำหรับการตรวจสอบความเชื่อมั่น ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient; α) จากพยาบาลจำนวน 30 คน พบว่า แบบสอบถามฉบับปรับปรุงมีค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.88 และค่า α เท่ากับ 0.98 ดังนั้น จึงสามารถนำแบบสอบถามไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงสภาการพยาบาลให้ประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย รวมทั้งผู้วิจัยส่งเอกสารประชาสัมพันธ์ทางไปรษณีย์ถึงโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำนวน 146 โรงพยาบาล (ด้วยข้อจำกัดของงบ-

ประมาณ) รวมถึงกลุ่มโรงพยาบาลภาคเอกชน จำนวน 10 กลุ่มโรงพยาบาล และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์

2. ในระยะเวลา 1 เดือน พบว่าการตอบกลับแบบสอบถามออนไลน์น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลอีกช่องทางหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน สถานที่และจังหวัดที่ปฏิบัติงาน ประเภทของสถานที่ปฏิบัติงานปัจจุบัน ประเภทของหอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในสถานพยาบาลตลอดอายุงาน ช่วงเวลาที่มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยปฏิบัติงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา รายงานเป็นความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกับการรับรู้บทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยโดยใช้การทดสอบ chi-square หรือ Fisher's exact โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ = 0.05

2. การรับรู้และความคาดหวัง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา รายงานเป็นความถี่และร้อยละ ส่วนคะแนนเฉลี่ยของความคาดหวังในแต่ละประเภทใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบคะแนนความคาดหวังในแต่ละประเภทโดยจำแนกตามประเภทสถานพยาบาล ใช้การทดสอบ Kruskal-Wallis (one-way ANOVA on ranks) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ = 0.05

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เลขที่ WUEC-24-011-01 ลงวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2567

ผลการวิจัย

1. จำนวนผู้เข้าร่วมการศึกษา จากการสำรวจข้อมูลของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืนในประเทศไทย ระหว่างเดือนมกราคม ถึง

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 461 คน

2. ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าพยาบาลส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงน้อยกว่า 30 ปี (ร้อยละ 31.2) โดยเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และเป็นพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย โดยพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์หรือเทียบเท่า และโรงพยาบาลทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 39.3 และ 38.0 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

3. การรับรู้ต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยพบว่าพยาบาลรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 64.6 โดยพยาบาลที่รับรู้ส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี (ร้อยละ 30.5) ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์หรือมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 44.0) มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 36.2) ปฏิบัติงานในสถานปฏิบัติงานที่ไม่มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยตามนิยามเชิงปฏิบัติการ (ร้อยละ 71.8) และรับรู้บทบาทหน้าที่เภสัชกรผ่านประสบการณ์การทำงาน (ร้อยละ 75.8) และจากการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ของพยาบาลต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย ได้แก่ ประเภทของสถานที่ปฏิบัติงาน ประเภทของหอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงาน และการมีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย ดังแสดงในตารางที่ 1

หากจำแนกตามบทบาทหน้าที่พบว่าพยาบาลมีการรับรู้ต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในด้านบทบาททั่วไป คือ สามารถประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาของผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องมากที่สุด (ร้อยละ 88.1) ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพพยาบาลส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงบทบาทการสื่อสารกับทีมสหวิชาชีพเพื่อส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยมากที่สุด (ร้อยละ 85.2) อีกทั้งพยาบาลยังมีการรับรู้ในด้านบทบาทหน้าที่เพิ่มเติมอื่น ๆ ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในด้านการให้ข้อมูลยาเกี่ยวกับการเบิกจ่าย และความครอบคลุมตามสิทธิการรักษาของผู้ป่วยในสถานพยาบาลมากที่สุด (ร้อยละ 77.9) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและการรับรู้ต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย (n=461)

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)			p-value
	รวมทั้งหมด (n=461)	รับรู้ (n=298)	ไม่รับรู้ (n=163)	
อายุ				0.098 ^a
น้อยกว่า 30 ปี	144 (31.2)	91 (30.5)	53 (32.5)	
30 – 39 ปี	130 (28.3)	74 (24.8)	56 (34.4)	
40 – 49 ปี	100 (21.7)	72 (24.2)	28 (17.2)	
50 – 59 ปี	85 (18.4)	59 (19.8)	26 (16.0)	
มากกว่า หรือเท่ากับ 60 ปี	2 (0.4)	2 (0.7)	0 (0)	
เพศ				0.411 ^b
ชาย	18 (3.9)	10 (3.4)	8 (4.9)	
หญิง	443 (96.1)	288 (96.6)	155 (95.1)	
ระดับการศึกษาสูงสุด				0.300 ^a
ปริญญาตรี	408 (88.5)	259 (86.9)	149 (91.4)	
ปริญญาโท	52 (11.3)	38 (12.8)	14 (8.6)	
ปริญญาเอก	1 (0.2)	1 (0.3)	0 (0)	
ตำแหน่งงานปัจจุบัน				0.053 ^b
บริหาร	87 (18.9)	64 (21.5)	23 (14.1)	
พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงาน	374 (81.1)	234 (78.5)	140 (85.9)	
ประเภทของสถานที่ปฏิบัติงานปัจจุบัน (สถานที่ปฏิบัติงานหลัก)				<0.001 ^a
โรงพยาบาลศูนย์หรือมหาวิทยาลัย	181 (39.3)	131 (44.0)	50 (30.7)	
โรงพยาบาลทั่วไป	175 (38.0)	87 (29.2)	88 (54.0)	
โรงพยาบาลชุมชน	80 (17.3)	63 (21.1)	17 (10.4)	
โรงพยาบาลเอกชน	23 (5.0)	16 (5.4)	7 (4.3)	
โรงพยาบาลเฉพาะทาง	2 (0.4)	1 (0.3)	1 (0.6)	
ประเภทของหอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงาน (หอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงานหลัก)				<0.001 ^b
หอผู้ป่วยแผนกอายุรกรรม	160 (34.7)	124 (41.6)	36 (22.1)	
หอผู้ป่วยอื่นที่ไม่ใช่แผนกอายุรกรรม	301 (65.3)	174 (58.4)	127 (77.9)	
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในสถานพยาบาลตลอดอายุงาน				0.068 ^b
น้อยกว่า 5 ปี	109 (23.7)	67 (22.5)	42 (25.8)	

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและการรับรู้ต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย (ต่อ)

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)			p-value
	รวมทั้งหมด (n=461)	รับรู้ (n=298)	ไม่รับรู้ (n=163)	
5 – 10 ปี	96 (20.8)	59 (19.8)	37 (22.7)	
11 – 15 ปี	71 (15.4)	39 (13.1)	32 (19.6)	
16 – 20 ปี	32 (6.9)	25 (8.4)	7 (4.3)	
มากกว่า 20 ปี	153 (33.2)	108 (36.2)	45 (27.6)	
การมีหรือไม่มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย (ตามนิยามเชิงปฏิบัติการ)				<0.001 ^b
มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย	99 (21.5)	84 (28.2)	15 (9.2)	
ไม่มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย	362 (78.5)	214 (71.8)	148 (90.8)	

^aวิเคราะห์ด้วยสถิติ Fisher's exact^bวิเคราะห์ด้วยสถิติ chi-square

4. ความคาดหวังของพยาบาลต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยพบว่าพยาบาลมีความคาดหวังมากที่สุดต่อบทบาททั่วไปของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย คือ บทบาทการให้ความรู้และแนะนำเกี่ยวกับการใช้ยา รวมทั้งการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมกับโรคของผู้ป่วย ขณะนอนรักษาตัวอยู่บนหอผู้ป่วยและก่อนถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล (ร้อยละ 72.7) ด้านความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพพบว่าพยาบาลส่วนใหญ่มีความคาดหวังมากที่สุดในบทบาทการมีส่วนช่วยในการวางแผนการรักษาด้วยยา และติดตามผลการรักษาของผู้ป่วยร่วมกับทีมสหวิชาชีพได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (ร้อยละ 68.8) นอกจากนี้ พยาบาลมีความคาดหวังระดับมากที่สุดต่อบทบาทหน้าที่เพิ่มเติมอื่น ๆ ในบทบาทการจัดเตรียมยาเตรียมเฉพาะคราวให้กับผู้ป่วยเฉพาะรายบนหอผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (ร้อยละ 64.7) ดังแสดงในตารางที่ 2

5. คะแนนเฉลี่ยความคาดหวังของพยาบาลต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยด้านบทบาททั่วไป การปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ และบทบาทหน้าที่เพิ่มเติมอื่น ๆ จำแนกตามประเภทสถานพยาบาลพบว่าไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 3

6. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยพบว่าพยาบาลวิชาชีพมีความต้องการเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 89.2 โดยพยาบาลที่ต้องการให้มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี (ร้อยละ 29.9) ปฏิบัติงานในสถานปฏิบัติงานที่ไม่มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยตามนิยามเชิงปฏิบัติการ (ร้อยละ 62.8) ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์หรือมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 39.7) และปฏิบัติงานในแผนกอายุรกรรม (ร้อยละ 31.1) แต่พยาบาลบางส่วนยังไม่มีความต้องการ เนื่องจากโรงพยาบาลชุมชนมีจำนวนเตียงน้อย เภสัชกรสามารถหมุนเวียนมาปฏิบัติงานที่หอผู้ป่วยได้ และข้อจำกัดเรื่องอัตรากำลังเภสัชกรในโรงพยาบาล

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ศึกษาการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในประเทศไทยซึ่งเป็นการศึกษาแรกของประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน กลุ่มตัวอย่างควรมีจำนวนอย่างน้อย 384 คน ในการศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน

ตารางที่ 2 การรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยจำแนกตามบทบาท (n= 461)

บทบาท	จำนวน (ร้อยละ)				
	การรับรู้ ที่สุด (1)	คาดหวังน้อย (2)	คาดหวังปาน กลาง (3)	คาดหวังมาก (4)	คาดหวังมาก ที่สุด (5)
ด้านที่ 1 บทบาททั่วไปของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย					
1. สามารถทบทวน และประสานรายการยาทั้งหมดที่ผู้ป่วยใช้ได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง	392 (85.0)	1 (0.2)	20 (4.3)	145 (31.5)	294 (63.8)
2. สามารถตรวจสอบ และป้องกันความคลาดเคลื่อนในการสั่งจ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ	404 (87.6)	0 (0.0)	14 (3.1)	132 (28.6)	314 (68.1)
3. สามารถประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาของผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง	406 (88.1)	0 (0.0)	15 (3.3)	123 (26.7)	322 (69.8)
4. สามารถประเมิน และแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยาของผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ	395 (85.7)	0 (0.0)	18 (3.9)	130 (28.2)	312 (67.7)
5. สามารถประเมินการใช้ยาตามเกณฑ์ปัญหาของโรงพยาบาลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	384 (83.3)	0 (0.0)	15 (3.3)	136 (29.5)	309 (67.0)
6. สามารถให้ความรู้ และแนะนำเกี่ยวกับการใช้ยาเทคนิคพิเศษแก่ผู้ป่วยจนทำให้ผู้ป่วยสามารถสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และเกิดผลลัพธ์ที่ดีในการรักษา	380 (82.4)	0 (0.0)	14 (3.0)	115 (25.0)	330 (71.6)
7. สามารถแนะนำขนาดยาที่เหมาะสมในการรักษา และแนะนำการปรับขนาดยาในผู้ป่วยที่มีการทำงานของตับหรือไตบกพร่องแก่แพทย์ผู้รักษาได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และความปลอดภัยในการรักษา	400 (86.8)	0 (0.0)	11 (2.4)	116 (25.2)	333 (72.2)
8. ให้ความรู้ และแนะนำเกี่ยวกับการใช้ยา รวมทั้งการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมกับโรคของผู้ป่วยขณะนอนรักษาตัวอยู่บนหอผู้ป่วยและก่อนถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล	386 (83.7)	0 (0.0)	11 (2.4)	114 (24.7)	335 (72.7)
ด้านที่ 2 การปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ					
9. สามารถให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับยา สมุนไพร และผลิตภัณฑ์สุขภาพแก่ทีมสหวิชาชีพ ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะรายบนพื้นฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ทางวิชาการ	309 (67.0)	2 (0.4)	31 (6.8)	155 (33.6)	273 (59.2)
10. สามารถให้คำปรึกษาด้านยาเกี่ยวกับผู้ป่วยเฉพาะรายแก่ทีมสหวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม	324 (70.3)	2 (0.4)	14 (3.0)	134 (29.1)	311 (67.5)

สมเ็นระหว่างกรตรวจเยี่ยมผู้ป่วยบนหอผู้ป่วย

ตารางที่ 2 การรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยจำแนกตามบทบาท (n= 461) (ต่อ)

บทบาท	จำนวน (ร้อยละ)				
	การรับรู้ ที่สุด (1)	คาดหวังน้อย (2)	คาดหวังปาน กลาง (3)	คาดหวังมาก (4)	คาดหวังมาก ที่สุด (5)
11. สามารถสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์เพื่อส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และรวดเร็ว	393 (85.2)	1 (0.2)	16 (3.5)	128 (27.8)	316 (68.5)
12. มีส่วนช่วยในการวางแผนการรักษาด้วยยา และติดตามผลการรักษาของผู้ป่วยร่วมกับทีมสหวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ	374 (81.1)	1 (0.2)	15 (3.2)	128 (27.8)	317 (68.8)
ด้านที่ 3 บทบาทหน้าที่เพิ่มเติมอื่น ๆ					
13. สามารถปรับแผนการรักษา และติดตามผลการรักษาของผู้ป่วยจากกรณีติดตามวัดระดับยาในเลือดตามหลักเภสัชจลนศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	248 (53.8)	3 (0.7)	46 (10.0)	148 (32.1)	263 (57.0)
14. สามารถบริหารจัดการ และควบคุมการใช้ยาต้านจุลชีพบนหอผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพจนนำไปสู่การใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล	338 (73.3)	0 (0.0)	27 (5.9)	137 (29.7)	297 (64.4)
15. สามารถประเมินและแนะนำการใช้ยาของผู้ป่วยให้เกิดความคุ้มค่าเชิงต้นทุนและประสิทธิภาพ	326 (70.7)	1 (0.2)	27 (5.9)	148 (32.1)	284 (61.6)
16. สามารถจัดเตรียมยาเตรียมเฉพาะกรวให้กับผู้ป่วยเฉพาะรายบนหอผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม	305 (66.2)	1 (0.2)	25 (5.4)	136 (29.5)	298 (64.7)
17. สามารถจัดการบริหารเวชภัณฑ์และคลังยาบนหอผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม	337 (73.1)	0 (0.0)	28 (6.1)	142 (30.8)	290 (62.9)
18. สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับกรเบิกจ่ายยา และควบคุมรอบคลุมตามสิทธิการรักษาของผู้ป่วยในสถานพยาบาลได้อย่างถูกต้อง	359 (77.9)	1 (0.2)	20 (4.3)	148 (32.1)	291 (63.1)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนความคาดหวังของพยาบาลในแต่ละประเภทความคาดหวังโดยจำแนกตามประเภทสถานพยาบาล

ความคาดหวัง	คะแนนความคาดหวังเฉลี่ย±ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน					p-value ^a
	โรงพยาบาลศูนย์หรือมหาวิทยาลัย	โรงพยาบาลทั่วไป	โรงพยาบาลชุมชน	โรงพยาบาลเอกชน	โรงพยาบาลเฉพาะทาง	
ด้านที่ 1	4.71±0.44	4.55±0.60	4.74±0.47	4.62±0.54	5.00±0.00	0.056
ด้านที่ 2	4.63±0.52	4.57±0.54	4.70±0.54	4.57±0.54	4.80±0.28	0.463
ด้านที่ 3	4.57±0.57	4.51±0.58	4.61±0.59	4.46±0.65	4.42±0.28	0.586

ด้านที่ 1 = ด้านบทบาทหน้าที่ทั่วไป

ด้านที่ 2 = ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

ด้านที่ 3 = ด้านบทบาทหน้าที่เพิ่มเติมอื่น ๆ

^aวิเคราะห์ด้วยสถิติ Kruskal-Wallis

ทั้งหมด 461 คน จึงเพียงพอต่อการเป็นตัวแทนของประชากรพยาบาลวิชาชีพ

การรับรู้ของพยาบาลต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย

พบว่าพยาบาลส่วนใหญ่ร้อยละ 64.6 รับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย โดยพยาบาลมีการรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยผ่านประสบการณ์การทำงานมากที่สุด และพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 5 ปีมีการรับรู้บทบาทของเภสัชกรเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยมากที่สุด อาจเพราะมีโอกาสไปเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงพยาบาลที่มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย จึงมีโอกาสดำเนินงานร่วมกับเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยมากกว่าพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า โดยการรับรู้ของพยาบาลสอดคล้องกับการรับรู้ของเภสัชกรโรงพยาบาลในประเทศไทยที่มีการรับรู้ต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยร้อยละ 68.3¹⁴ แสดงให้เห็นว่ายังมีบุคลากรทางการแพทย์บางส่วนไม่รับรู้บทบาทของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย โดยปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ของพยาบาลต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย ได้แก่

ประเภทของสถานที่ปฏิบัติงาน ประเภทของหอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงาน และการมีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย

หากจำแนกการรับรู้ตามบทบาทหน้าที่พบว่า การประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาของผู้ป่วย เป็นบทบาทหน้าที่ที่พยาบาลรับรู้มากที่สุด จากรายงานการบริหารเภสัชกรรมบนหอผู้ป่วยอายุรกรรมชายและอายุรกรรมหญิง ตึกกาญจนาภิเษก โรงพยาบาลพหลพลพยุหเสนา ที่ศึกษาปัญหาจากการใช้ยาที่เกิดขึ้นบนหอผู้ป่วย โดยมีการติดตามการใช้ยาของผู้ป่วยตั้งแต่เข้ารับการรักษา ขณะนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล และก่อนจำหน่ายผู้ป่วยกลับบ้านพบว่าขณะนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ อาการข้างเคียงและอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา¹⁰ อีกทั้งสมาคมเภสัชกรรมโรงพยาบาล (ประเทศไทย) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรมโรงพยาบาล ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการรักษาด้านยาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีการระบุถึงบทบาทของเภสัชกรในการติดตามการรักษาด้วยยาในผู้ป่วย โดยมีการติดตามอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา และการจัดการที่เหมาะสม เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของเภสัชกรต่อความปลอดภัยในการใช้ยาของผู้ป่วย¹⁵ ดังนั้นจากที่กล่าวไปข้างต้นจึงมีส่วนสนับสนุนให้พยาบาลมีการ

รับรู้ถึงบทบาทเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในการประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาของผู้ป่วยมากที่สุด ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาการรับรู้ของพยาบาลในการมีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยที่ให้บริการเภสัชกรรมคลินิกในแถบชนบททางตอนเหนือของประเทศสวีเดนพบว่าพยาบาลส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงบทบาทแบบเดิมของเภสัชกร เช่น การคลังและการกระจายยา⁸ โดยอาจเป็นผลจากการที่บริบทของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ จึงทำให้การรับรู้ของพยาบาลในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน โดยไม่มีการกล่าวถึงบทบาทในด้านการประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาในการศึกษาดังกล่าว

การรับรู้ต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพพบว่าพยาบาลร้อยละ 85.2 มีการรับรู้เกี่ยวกับการสื่อสารกับทีมสหวิชาชีพเพื่อส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยมากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพและผลที่ตามมาของผู้ป่วยพบว่า การขาดการสื่อสารและการทำงานร่วมกันอาจจะทำให้เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ต่อผู้ป่วยได้มากถึงร้อยละ 70¹⁶ นอกจากนี้ การศึกษาเกี่ยวกับอุปสรรคและปัจจัยสนับสนุนเภสัชกรในการเข้าร่วมกับทีมสหวิชาชีพบนหอผู้ป่วยพบว่าทักษะการสื่อสารของเภสัชกรกับทีมสหวิชาชีพที่ดีขึ้นส่งผลให้บุคลากรทางการแพทย์มองเห็นถึงบทบาทและเห็นถึงคุณค่าของเภสัชกรมากขึ้น¹⁷

การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่เพิ่มเติมอื่น ๆ ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยพบว่าพยาบาลร้อยละ 77.9 มีการรับรู้บทบาทในการให้ข้อมูลยาเกี่ยวกับการเบิกจ่ายและความครอบคลุมตามสิทธิการรักษาของผู้ป่วยในสถานพยาบาลมากที่สุด อาจเป็นเพราะประเทศไทยมีสวัสดิการด้านบริการสาธารณสุขซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สิทธิข้าราชการ สิทธิประกันสังคม และสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า¹⁸ ซึ่งแต่ละสิทธิการรักษามีรายละเอียดการเบิกจ่ายยาแตกต่างกัน ดังนั้น เภสัชกรจึงจำเป็นต้องทราบข้อมูลการเบิกจ่ายยาตามสิทธิการรักษา

ความคาดหวังของพยาบาลต่อบทบาทหน้าที่

ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย

ด้านบทบาททั่วไปพบว่าพยาบาลคาดหวังว่าเภสัชกรจะให้ความรู้และแนะนำเกี่ยวกับการใช้ยา รวมทั้งการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมกับโรคของผู้ป่วยขณะนอนรักษาตัวอยู่บนหอผู้ป่วยและก่อนถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.7 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลต่อบทบาทเภสัชกรในสถานพยาบาลของประเทศปากีสถานที่พบว่าพยาบาลส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าเภสัชกรจะให้ความรู้ในการใช้ยาอย่างปลอดภัยแก่ผู้ป่วยระดับมาก และถือว่าเภสัชกรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการรักษาด้วยยามากที่สุด¹⁹ เช่นเดียวกับการศึกษาทัศนคติของบุคลากรทางการแพทย์ในภาคใต้ต่อบทบาทของเภสัชกรในทีมให้การรักษาผู้ป่วยในที่แสดงให้เห็นว่าเภสัชกรมีความมั่นใจในด้านการให้ข้อมูลด้านยาแก่ผู้ป่วยมากที่สุด¹¹ เนื่องจากเภสัชกรถูกมองว่าเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านยา และสามารถทำให้เกิดความปลอดภัยในการใช้ยาของผู้ป่วยได้ อีกทั้งการศึกษาด้านบทบาทของเภสัชกรในอุดมคติในมุมมองของพยาบาลพบว่าพยาบาลมีความรู้ทางด้านเภสัชวิทยาน้อยกว่าเภสัชกร²⁰ จึงทำให้พยาบาลมีความคาดหวังให้เภสัชกรซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเภสัชวิทยามีส่วนในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยก่อนกลับบ้าน และบทบาทดังกล่าวเป็นหนึ่งในบทบาทที่ทำให้การบริการทางเภสัชกรรมโดยเภสัชกรบนหอผู้ป่วยบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ²¹ ซึ่งเป็นผลให้พยาบาลมีความคาดหวังในบทบาทดังกล่าวของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยมากที่สุด

ด้านการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพพบว่าพยาบาลมีความคาดหวังระดับมากที่สุดต่อเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ โดยพยาบาลร้อยละ 68.8 มีความคาดหวังว่าเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยจะมีส่วนช่วยในการวางแผนการรักษาด้วยยา และติดตามผลการรักษาของผู้ป่วยร่วมกับทีมสหวิชาชีพได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยถูกมองเป็นบุคลากรที่สำคัญในทีมสหวิชาชีพที่สามารถทำให้บรรลุผลการรักษาได้ และทำให้

คุณภาพการดูแลผู้ป่วยดีขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันเภสัชกรจะเป็นผู้ให้บริการเภสัชกรรมที่มีการจัดการด้านยาโดยเน้นผู้ป่วยเป็นสำคัญ ซึ่งจะดูแลผู้ป่วยครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนแรกที่รับผู้ป่วยเข้าหอผู้ป่วย ระหว่างการรักษาบนหอผู้ป่วย ตลอดถึงการจำหน่ายผู้ป่วยกลับบ้าน ซึ่งในแต่ละช่วงเวลา เภสัชกรจะต้องมีการประสานงานกับบุคลากรทางการแพทย์อื่น ๆ ร่วมด้วย¹⁰ จากการศึกษาทัศนคติของบุคลากรทางการแพทย์ในภาคใต้ของประเทศไทยต่อบทบาทของเภสัชกรในทีมให้การรักษาผู้ป่วยใน พบว่าพยาบาลเห็นด้วยกับการที่มีเภสัชกรอยู่ในทีมให้การรักษาผู้ป่วย¹¹ ซึ่งการศึกษานี้พยาบาลส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะให้เภสัชกรประจำหอผู้ป่วยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของทีมสหวิชาชีพ ต่างกับการศึกษาการยอมรับและทัศนคติของบุคลากรทางการแพทย์ต่อการแนะนำบริการเภสัชกรรมคลินิกในประเทศศรีลังกาที่พบว่าพยาบาลยังไม่เห็นด้วยว่าเภสัชกรจะสามารถเป็นประโยชน์ในการจัดการผู้ป่วยได้ โดยระบุว่าเภสัชกรบนหอผู้ป่วยไม่สามารถช่วยเหลือเกี่ยวกับเทคนิคการให้ยาของพยาบาล เช่น การให้ยาก่อนหรือหลังอาหาร การให้ยาปฏิชีวนะทางหลอดเลือดดำ⁹ เช่นเดียวกับการศึกษาการรับรู้และความคาดหวังของพยาบาลต่อบทบาทเภสัชกรในสถานพยาบาลของประเทศปากีสถานที่พบว่าพยาบาลมีความคาดหวังน้อยที่สุดในบทบาทดังกล่าว¹⁹ อีกทั้งงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาความคาดหวังของพยาบาลในการมีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยที่ให้บริการเภสัชกรรมคลินิกในแถบชนบททางตอนเหนือของประเทศสวีเดน พบว่าความคาดหวังของแพทย์และพยาบาลต่อบทบาทเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยยังไม่ชัดเจน เนื่องจากยังไม่คุ้นเคยกับการมีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย ทำให้ยังขาดความเชื่อมั่นในทักษะด้านการบริหารทางเภสัชกรรมและยังคิดว่าการปฏิบัติงานของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยยังไม่สามารถลดภาระงานของแพทย์และพยาบาลได้ แต่แพทย์และพยาบาลส่วนใหญ่ยังคงมีทัศนคติที่ดีและพร้อมช่วยเหลือเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในการปฏิบัติงาน⁸ ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากบริบทของเภสัชกรในแต่ละพื้นที่และประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับเภสัชกรของพยาบาล

เป็นผลให้พยาบาลมีความคาดหวังที่แตกต่างกัน

ระดับการรับรู้ของพยาบาลสอดคล้องกับความคาดหวังระดับมากและมากที่สุดในแต่ละบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย ถึงแม้ว่าประเภทของสถานปฏิบัติงานมีผลต่อการรับรู้ของพยาบาลต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย หากจำแนกคะแนนความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยตามประเภทสถานปฏิบัติงานพบว่าไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าพยาบาลส่วนใหญ่ในสถานพยาบาลทุกระดับมีการคาดหวังระดับมากที่สุดในทุกบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการมีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในโรงพยาบาล

สรุปผลการวิจัย

พยาบาลส่วนใหญ่มีการรับรู้และมีความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วย โดยพยาบาลมีการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทการประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาของผู้ป่วยมากที่สุด และมีความคาดหวังในบทบาทการให้ความรู้และแนะนำเกี่ยวกับการใช้ยา รวมทั้งการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมกับโรคของผู้ป่วยขณะนอนรักษาตัวอยู่บนหอผู้ป่วยและก่อนถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลมากที่สุด อีกทั้งพยาบาลส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยในโรงพยาบาล แต่พยาบาลบางส่วนไม่มีความต้องการเนื่องจากเป็นโรงพยาบาลชุมชนที่มีจำนวนเตียงน้อย และมีข้อจำกัดเรื่องอัตรากำลังเภสัชกรในโรงพยาบาล

ข้อเสนอแนะ

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระทรวงสาธารณสุข สมาคมเภสัชกรรมโรงพยาบาล วิทยาลัยเภสัชบำบัดภายใต้ราชวิทยาลัยเภสัชกรรมแห่งประเทศไทย สภาเภสัชกรรม และศูนย์ประสานงานการศึกษาเภสัชศาสตร์แห่งประเทศไทย สามารถใช้ความคาดหวังของพยาบาลร่วมกับความคาดหวังของวิชาชีพอื่นในทีมสหวิชาชีพทางการแพทย์เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของเภสัชกรประจำหอผู้ป่วยให้ชัดเจน

ขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เกสัชกรประจำหอผู้ป่วยได้พัฒนาบทบาทในการดูแลผู้ป่วยและแสดงศักยภาพในการปฏิบัติงานของตนเองเพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประชาสัมพันธ์แบบสอบถามถึงพยาบาล

บาลวิชาชีพในสังกัด และพยาบาลวิชาชีพทุกท่านที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามโครงการวิจัย สถาบันส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมสู่ความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ที่สนับสนุนทุนวิจัย และศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ที่อำนวยความสะดวกตลอดการวิจัย

ทั้งนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Bryant R, Chaar B, Schneider C. Differing clinical pharmacy service models: quantitative and qualitative analysis of nurse perceptions of support from pharmacists. *Int J Nurs Stud.* 2018;86:90-8. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2018.04.003.
- Kaboli PJ, Hoth AB, McClimon BJ, Schnipper JL. Clinical pharmacists and inpatient medical care: a systematic review. *Arch Intern Med.* 2006;166(9):955-64. doi: 10.1001/archinte.166.9.955.
- Waszyk-Nowaczyk M, Guzenda W, Dragun P, Olsztyńska L, Liwarska J, Michalak M, et al. Interdisciplinary cooperation between pharmacists and nurses – experiences and expectations. *Int J Environ Res Public Health.* 2022;19(18):11713. doi: 10.3390/ijerph191811713.
- Lindsay PH, Norman DA. Human information processing: an introduction to psychology. 2nd ed. New York: Academic Press; 2013.
- Olson JM, Roese NJ, Zanna MP. Expectancies. In: *Social psychology: handbook of basic principles.* New York: The Guilford Press; 1996. p. 211-38.
- Vroom VH. *Management and motivation.* London: Penguin Books; 1970.
- Gillespie U, Mörlin C, Hammarlund-Udenaes M, Hedström M. Perceived value of ward-based pharmacists from the perspective of physicians and nurses. *Int J Clin Pharm.* 2012;34(1):127-35. doi: 10.1007/s11096-011-9603-1.
- Sjölander M, Gustafsson M, Gallego G. Doctors' and nurses' perceptions of a ward-based pharmacist in rural northern Sweden. *Int J Clin Pharm.* 2017;39(4):953-9. doi: 10.1007/s11096-017-0488-5.
- Shanika LG, Wijekoon CN, Jayamanne S, Coombes J, Coombes I, Mamunuwa N, et al. Acceptance and attitudes of healthcare staff towards the introduction of clinical pharmacy service: a descriptive cross-sectional study from a tertiary care hospital in Sri Lanka. *BMC Health Serv Res.* 2017;17(1):46. doi: 10.1186/s12913-017-2001-1.
- ศหัสถญา ฐปบุชา. การบริหารเภสัชกรรมบนหอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย และอายุรกรรมหญิง ตึกกาญจนาภิเษก โรงพยาบาลพหลพลพยุหเสนา [อินเทอร์เน็ต]. กาญจนบุรี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี; 2563 [สืบค้นเมื่อ 1 ก.ค. 2566]. หน้า 11-13. สืบค้น

- จาก: https://www.kanpho.go.th/new/images/downloads/เล่ม_3_เนื้อหาผลการดำเนินงานที่ผ่านมา.pdf
11. วรนุช แสงเจริญ, สงวน ลือเกียรติบัณฑิต, ขวัญตา ณ ถลาง, ทิตตภา พรหมเพชร, กุลภัสสร แซ่เอง, รัศมีชาติดำรงค์, และคณะ. ทิศนคติของบุคลากรทางการแพทย์ในภาคใต้ต่อบทบาทของเภสัชกรในทีมให้การรักษาผู้ป่วยใน. วารสารไทยเภสัชสาร. 2544; 25(3):109-20. doi: 10.56808/3027-7922.2310.
 12. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. รายงานทรัพยากรสาธารณสุข ประจำปี 2565 [อินเทอร์เน็ต]. นนทบุรี: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข; 2565 [สืบค้นเมื่อ 1 ก.ค. 2566]. สืบค้นจาก: <https://spd.moph.go.th/wp-content/uploads/2023/07/Report-Health-Resource-65.pdf>
 13. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educ Psychol Meas.* 1970;30(3):607-10. doi: 10.1177/001316447003000308.
 14. Jongkrajakra S, Pannoi T, Wongsiripolkul K, Aengchuan K, Saisap P. A survey of perceptions and expectations of hospital pharmacists to the roles of ward-based pharmacists in Thailand. *Thai J Pharm Sci.* 2024;48(2):e2. doi: 10.56808/3027-7922.2906.
 15. สมาคมเภสัชกรรมโรงพยาบาล (ประเทศไทย). มาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรมโรงพยาบาล พ.ศ. 2566–2572 [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: สมาคมเภสัชกรรมโรงพยาบาล (ประเทศไทย); 2568 [สืบค้นเมื่อ 29 ส.ค. 2568]. สืบค้นจาก: <https://heyzine.com/flip-book/918a88b264.html>
 16. Fewster-Thuente L, Velsor-Friedrich B. Interdisciplinary collaboration for healthcare professionals. *Nurs Adm Q.* 2008;32(1):40-8. doi: 10.1097/01.NAQ.0000305946.31193.61.
 17. Hatton K, Bhattacharya D, Scott S, Wright D. Barriers and facilitators to pharmacists integrating into the ward-based multidisciplinary team: a systematic review and meta-synthesis. *Res Social Adm Pharm.* 2021;17(11):1923-36. doi: 10.1016/j.sapharm.2021.02.006.
 18. พัชรี มณีไพโรจน์, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. สิทธิในการได้รับสวัสดิการด้านบริการสาธารณสุขของรัฐไทย. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [สืบค้นเมื่อ 29 ส.ค. 2568];13(1):300–9. สืบค้นจาก: <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/RDHSJ/article/view/254848>
 19. Azhar S, Hassali MA, Mohamed Ibrahim MI, Saleem F, Siow Yen L. A survey evaluating nurses' perception and expectations towards the role of pharmacist in Pakistan's health-care system. *J Adv Nurs.* 2012;68(1):199-205. doi: 10.1111/j.1365-2648.2011.05728.x.
 20. Nakahara R. The ideal role of pharmacists: a nurse's perspective. *Yakugaku Zasshi.* 2020; 140(3):415-8. doi:10.1248/yakushi.19-00194-3.
 21. จินดา ปิยะสิริวัฒน์. บทบาทของเภสัชกรบนหอผู้ป่วยที่โรงพยาบาลพิจิตร [วิทยานิพนธ์เภสัชศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพมหานคร: คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2539. doi: 10.58837/CHULA.THE.1996.45.